

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД
У БЕОГРАДУ
Одељење за ратне
злочине
Кж1-По2 3/23
15.12.2023. године
Београд

ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ И
ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

28.12.2023

ПРИМЉЕНО

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, Одељење за ратне злочине, у већу састављеном од судија Раствка Поповића, председника већа, Наде Хаџи Перећић, др Миодрага Мајића, Оливере Анђелковић и Драгољуба Албијанића, чланова већа, уз учешће вишег саветника Росанде Џевердановић Савковић и записничара Оливере Мандић Јоксић, у кривичном поступку против окр. Далибора Крстовића, због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ, одлучујући о жалби браноца окр. Далибора Крстовића, адв. Јована Вукчевића, изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду, Одељење за ратне злочине К-По2 1/22 од 07.02.2023. године, након претреса пред другостепеним судом, одржаног у смислу члана 449 ЗКП, дана 15.12.2023. године, у присуству јавног тужиоца Тужилаштва за ратне злочине Огњена Ђукића, окр. Далибора Крстовића и његовог браноца, адв. Јована Вукчевића, након већања и гласања дана 15.12.2023. године, већином гласова је донео

ПРЕСУДУ

I

Делимичним усвајањем жалбе браноца окр. Далибора Крстовића, адв. Јована Вукчевића, ПРЕИНАЧАВА СЕ пресуда Вишег суда у Београду, Одељење за ратне злочине К-По2 1/22 од 07.02.2023. године, тако што сада гласи:

окривљени Далибор Крстовић, са личним подацима као у изреци првостепене пресуде,

КРИВ ЈЕ

што је:

-за време немеђународног оружаног сукоба који се водио на територији Босне и Херцеговине, између оружаних формација Војске Републике Српске и Армије Босне и

Херцеговине, на територији Општине Калиновик, неутврђеног дана током августа месеца 1992. године, у вечерњим сатима, као припадник Војске Републике Српске, кришећи правила међународног права из члана 3 став 1 тачке а) и ц) и члана 27 став 2 IV Женевске конвенције о заштити грађанских особа за време рата од 12.08.1949. године, која је ратификована одлуком Народне Скупштине ФНРЈ, која је објављена у “Службеном листу ФНРЈ” бр. 24/50 и члана 4 став 1 и став 2 тачка а) и е) Допунског протокола II уз Женевске конвенције од 12.08.1949. године, о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба, извршио силовање женске особе бошњачке националности, тако што је дошао до Основне школе “Миладин Радојевић”, у Калиновику, ушао у учионицу у којој су били затворени цивили бошњачке националности, именом прозвао оштећену – сведока са псеудонимом “Б-1”, рекавши јој да изађе из учионице, а након што је иста то учинила и са собом повела своје малолетно дете, наредио јој да врати дете, а када је оштећена одбила да то учини, запретио јој је да ће јој силовати дете, па је иста вратила дете у учионицу и изашла у ходник испред учионице, након чега ју је окривљени одвео у суседну учионицу у којој није било заробљених цивила, у коју учионицу је са њима ушао и један НН припадник Војске Републике Српске, који је убрзо изашао, након чега јој је окривљени наредио да се скине, што је она одбила, а он потом кренуо према вратима говорећи да ће јој узети децу, па је оштећена у страху за живот своје деце, скинула одећу, након чега ју је силовао уз претњу да не сме никоме рећи за то, јер ће прво страдати њена деца, а онда и она, а након извршеног силовања јој је наредио да се не облачи и изашао из учионице, да би одмах после тога у учионицу поново ушао НН припадник Војске Републике Српске, те је и он силовао сведока под псеудонимом “Б-1”,

-чиме је извршио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 Кривичног закона Савезне Републике Југославије.

Па суд окр. Далибора Крстовића, применом наведеног законског прописа и одредби чланова 5, 33, 38 и 41 КЗ СРЈ

О СУЂУЈЕ

На казну затвора у трајању од 5 (пет) година.

На основу одредбе члана 258 став 4 ЗКП, оштећена се ради остваривања имовинскоправног захтева, упућује на парницу.

На основу одредбе члана 264 став 1 ЗКП у вези члана 261 ЗКП, окр. Далибор Крстовић се обавезује да накнади трошкове кривичног поступка, о чијој висини ће првостепени суд одлучити накнадно, посебним решењем.

ИІ

Жалба браниоца окр. Далибора Крстовића, адв. Јована Вукчевића, у преосталом делу, **ОДБИЈА СЕ** као неоснована.

О б р а з л о ж е ъ е

Пресудом Вишег суда у Београду, Одељења за ратне злочине К-По2 1/22 од 07.02.2023. године, окр. Далибор Крстовић оглашен је кривим због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ, па је, применом наведеног законског прописа и одредби чланова 5 став 2, 33, 38 и 41 СРЈ, осуђен на казну затвора у трајању од 9 (девет) година, те је обавезан да плати трошкове кривичног поступка, о чијој ће висини суд одлучити накнадно, посебним решењем, док је оштећена под псеудонимом “Б-1”, ради остваривања имовинскоправног захтева, упућена на парницу.

Против напред наведене пресуде, благовремено је жалбу изјавио бранилац окр. Далибара Крстовића, адв. Јован Вукчевић, из свих законских разлога, са предлогом да Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, отвори претрес пред другостепеним судом, а потом побијану пресуду преиначи, тако што ће окривљеног Далибара Крстовића ослободити оптужбе да је учинио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ.

Одговор на жалбу браниоца окривљеног, поднео је заменик Тужиоца за ратне злочине, сада Јавни тужилац за ратне злочине, са предлогом да се жалба одбије као неоснована.

Тужилаштво за ратне злочине, у поднеску Ктж.бр.3/23 од 26.04.2023. године, предложило је да се жалба браниоца окр. Далибара Крстовића, адв. Јована Вукчевића, одбије као неоснована, а првостепена пресуда потврди.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, дана 29.09.2023. године, одржао је седницу већа, те одлучио да, на основу члана 449 ЗКП, одржи претрес пред другостепеним судом, који је и одржан у дане 01.12.2023. године и 15.12.2023. године, у присуству Јавног тужиоца за ратне злочине, окр. Далибара Крстовића и његовог браниоца, адв. Јована Вукчевића, на коме је саслушан окривљени, испитани сведоци Ранко Крстовић, Игор Милошевић и Бошко Говедарица, те прочитани сви докази изведені пред првостепеним судом. Након оцене свих изведених доказа и навода из изјављене жалбе, као и одговора на жалбу и предлога Тужилаштва за ратне злочине из поднеска од 26.04.2023. године, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, донео је одлуку као у изреци пресуде.

У овом кривичном поступку, окр. Далибору Крстовићу стављено је на терет да је неутврђеног дана током августа 1992. године, у Основној школи “Миладин Радојевић” у Калиновику, извршио силовање женске особе бошњачке националности, под псеудонимом “Б-1”. Једини непосредни доказ за тврђњу оптужбе да је окр. Далибор Крстовић извршио предметно кривично дело је исказ сведока оштећене под псеудонимом “Б-1”, из ког разлога је њен исказ, од стране Апелационог суда у Београду, Одељење за ратне злочине, био предмет оцене испуњености критеријума који се односе на његову јасност, убедљивост и проверљивост, што би све говорило у прилог његове веродостојности. Наиме, сведок оштећена под псеудонимом “Б-1” у

свом исказу датом у претходном поступку дана 18.08.2016. године и на главном претресу пред првостепеним судом дана 10.12.2020. године, навела је да је дала исказ у предмету Тужилаштва БиХ Т20 0 КТРЗ 0000145 07 дана 11.05.2011. године, са прилогом – фотоалбумом број 2, да се на наведеној изјави налази њен потпис, као и на фотоалбуму на коме је препознала Далибора Крстовића, у целости остајући при наведеној изјави, као и при изјави коју је дала Тужилаштва БиХ број КТ-РЗ-90/07 од 27.03.2008. године. Детаљно је описала начин на који је окривљени, кога је препознала као унука својих некадашњих комшија, поступао према њој критичном приликом, као и након силовања, уз претњу да не сме ником рећи за то, јер ће после страдати њена деца, а онда и она. Према оцени овог суда, исказ оштећене је, сам по себи, доволно јасан и убедљив, односно представља јасно, прецизно и неизменљено сведочење о томе ко је над њом критичном приликом извршио силовање. Осим тога, њен исказ проверљив је и осталим изведеним доказима који говоре у прилог веродостојности онога о чему оштећена говори. У том смислу суд је ценио исказе сведока Фадиле Хатић, сведока под псеудонимом “Б-2”, под псеудонимом “Б-3”, под псеудонимом “Б-6”, под псеудонимом “Б-4”, као и сведока Хасније Ахатовић и Назе Перван, те сведока под псеудонимом “Б-5”, који сведоци су, у критичном периоду, били затворени у Основној школи “Миладин Радојевић” у Калиновику, заједно са сведоком оштећеном под псеудонимом “Б-1”.

Сведок-оштећена под псеудонимом “Б-1” навела је да су критичне вечери у учиниоцу ушла два или три војника, да ју је један прозвао именом и рекао да изађе, да је она изашла у ходник и са собом повела децу, те да је по гласу, а и по лицу препознала да се ради о Дади (надимак окр. Далибора Крстовића, кога познаје из Калиновика где је долазио код бабе и деде), да је он од ње тражио да врати дете у учиниоцу, да је она то одбила, али јој је запретио да ће јој силовати дете ако то не учини, па је она вратила дете у учиниоцу и поново изашла у ходник, када ју је Дадо потом одвео у суседну учиниоцу у коју су ушли њих двоје и још један војник који је затим изашао, а Дадо остао са њом. Почела је да моли Даду да ништа не ради, рекла му је да познаје његову фамилију, деду, бабу и сву његову родбину, али је он од ње тражио да се скине, што је одбила, па се он најудио и пошао према вратима говорећи да ће јој узети децу. Описала је и начин на који ју је силовао, да је потом ушао други војник који ју је такође силовао. Била је сва од зноја, изгубљена и крвава, након чега се обукла и тада је на врата провирио Дадо и рекао јој да може да оде у учиниоцу и запретио јој да о томе не сме ником да прича јер ће јој прво страдати деца па затим и она.

Сведок Фадила Хатић навела је да се сећа да је сведока под псеудонимом “Б-1” извео њен комшија, те да се на њој када се вратила видело да је силована. Сведок под псеудонимом “Б-2” навела је да је једна жена, која је била поред ње у учиниоци, силована, када је по њу дошао полицајац из обезбеђења који је прозвао да изађе јер је треба Дадо, да је она са собом повела децу, али их је убрзо вратила и рекла јој да их причува, те да је по повратку била веома тужна. Такође је и сведок под псеудонимом “Б-3” навела да јој је познато да су на силовање извели сведока под псеудонимом “Б-1”. Сведок под псеудонимом “Б-5” у свом исказу је навела да је био август месец 1992. године, када су у вечерњим сатима у учиниоцу ушла непозната лица и позвала сведоцињу под псеудонимом “Б-1” да изађе са њима испред учиниоце, а да је њој, када се ова вратила, било јасно да је силована. Сведок Хаснија Ахатовић навела је да су лица у војним униформама позвали сведока под псеудонимом “Б-1” и рекли јој да пође са њима, да се потом вратила у учиниоцу плачући. У том смислу изјашњавала се и

сведок Наза Перван која је навела да су једне ноћи одвели сведока под псеудонимом “Б-1”, а да су њена деца за то време била са њима у учиниоци, да се она после неколико сати вратила и да је плакала.

Исказ напред наведених сведока, према оцени Апелационог суда у Београду, Одељење за ратне злочине, поткрепљују исказ сведока оштећене под псеудонимом “Б-1” у погледу одвођења из учиниоце у којој се са овим сведоцима налазила, као и у погледу њеног повратка у учиниоцу, те стања и изгледа у којем се по повратку у учиниоцу налазила.

Исказ сведока оштећене под псеудонимом “Б-1” поткрепљује се и исказима других сведока, полицајца који су били у обезбеђењу Основне школе “Миладин Радојевић” у Калиновику, па је тако сведок Милан Лаловић навео да је био на стражи када је у школу дошао Далибор Крстовић звани Дадо, кога познаје од раније, да нису могли да га спрече да уђе у школу, да не искључује могућност да је био са још неким, да је он, након што је у просторије школе Далибор Крстовић ушао, остао на улазу школе, да се Далибор Крстовић дуже време није појављивао, а након што се вратио отишао је из школе, да он није имао прилику да види када је Дадо силовао ту жену, али је убрзо од других стражара и у Калиновику сазнао да је Далибор Крстовић силовао жену. Сведок под псеудонимом “Б-4”, резервни полицајац, навео је да се добро сећа када је у просторије школе дошао Далибор Крстовић, кога није познавао од раније, да му се он тако представио и казао да иде да види комшиницу чије презиме је изговорио (што је презиме сведока под псеудонимом “Б-1”), да је своју комшиницу одвео у неку просторију која се налазила у приземљу школе, али да он није видео шта је тамо радио, међутим закључио је да је исту силовао, из разлога што је са њом остао у тој просторији око сат времена и што је при изласку коментарисао “Да видиш шта комшија комшиници може да уради”. Сведок Драган Џеровина у свом исказу је навео да су обезбеђење у школи “Миландин Радојевић” вршили полицајци, да су се мењали по сменама, да је он био одлучан да спречи улазак разних војника у те просторије, да су они то знали и да није било таквих покушаја, али се то у другим сменама очигледно дешавало, што су сви полицајци знали, а као пример тога је навео силовање сведока под псеудонимом “Б-1” од стране Даде Крстовића, за које силовање му је испричао Ранко Крстовић 2007. године када је дошао код њега кући и рекао му да су га напале Далиборова тетка и супруга јер је причао да је Далибор Крстовић силовао оштећену, али је Ранко касније негирао све што му је испричао везано за Далибora Крстовића и догађај у школи. Сведок Душко Мандић, резервни полицајац и стражар у школи “Миландин Радојевић”, у свом исказу је навео да је сведок под псеудонимом “Б-1”, са којом је пре рата заједно радио у истом предузећу, тражила лично да прича са њим и да му је том приликом рекла “Душко, имала сам проблем ноћас са својим комшијом”, те му је кроз плач рекла да је била силована од стране свог комшије Даде Крстовића, кога он тада није познавао, да је позвао дежурног полицајца и рекао му да је било проблема прошле ноћи, да се касније није интересовао у вези тог предмета и да не зна шта је са тим било, али је сваком случају о том догађају и разговору са сведоком под псеудонимом “Б-1” усмено обавестио свог надређеног.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, ценио је исказ сведока Милана Лаловића са главном претреса дана 06.10.2020. године, пред првостепеним судом, да он није чуо нити видео да је било силовања неких жена у Основној школи

“Миладин Радојевић” током јула и августа 1992. године, и да никада није видео Далибора Крстовића. Према оцени већа овога суда оваква измена исказа сведока Милана Лаловића, не утиче на прихватљивост његових ранијих исказа у којима се детаљно изјашњавао о околностима везаним за дешавања у предметној школи, опис доласка у школу окр. Далибора Крстовића, и његова сазнања о силовању сведока под псеудонимом “Б-1”, при чему је, након предочавања од стране суда његових ранијих исказа, ипак изјавио да је било онако како је рекао раније и да не бежи од своје изјаве коју је тада дао.

Током првостепеног поступка, као и жалбеног поступка пред другостепеним судом, одбрана је предлагала да се из списка предмета, као незаконити докази, издвоје записници о испитивању сведока, који су сачињени у другим кривичним поступцима вођеним против других лица, а не Далибора Крстовића, као и записници о испитивању сведока, сачињени у истражном поступку КТ РЗ 2825/10 који је претходио овом главном претресу, и које је првостепени суд прочитао применом одредбе члана 406 став 1 тачка 1 ЗКП.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, одбио је као неоснован предлог да се предметни записници о испитивању сведока издвоје из списка предмета.

Присуство сведока Фадиле Хатић, сведока “Б-3”, сведока “Б-6” сведока “Б-4”, сведока Хасније Ахатовић, сведока Назе Перван и сведока Селима Хамзића, како на главном претресу, тако и на претресу пред другостепеним судом, није било могуће, с обзиром да поједина лица због болести нису могла да приступе, док су поједина лица преминула, о чему постоје писани докази у списима предмета.

Наиме, исказе сведока Фадиле Хатић од 21.03.2007. године и 27.02.2017. године, сведока “Б-2” од 12.04.2007. године и 22.02.2017. године, сведока “Б-6” од 23.10.2007. године и 19.12.2016. године, сведока “Б-4” од 01.07.2010. године и 29.11.2016. године и сведока Хасније Ахатовић од 30.08.2010. године и 22.03.2017. године, чије присуство на главном претресу није било могуће, односно који нису непосредно испитани пред првостепеним судом поводом истог кривичноправног догађаја, првостепени суд је правилно анализирао и користио као контролне у оцени веродостојности осталих изведенних доказа. Са друге стране, сведоци “Б-3” саслушана дана 16.04.2007. године и 28.11.2016. године, Наза Перван саслушана дана 22.02.2017. године и Селим Хамзић саслушан дана 10.03.2017. године, су преминули, па је самим тим њихов долазак пред суд немогућ, а испитани су у кривичном поступку против окр. Далибора Крстовића и том приликом били на прописан начин упозорени о својим правима и дужностима које су као сведоци имали, у складу са процесним законом државе у којој су испитивани, а који није у супротности са позитивним прописима Републике Србије. Наиме, како је вођење кривичноног поступка против окр. Далибора Крстовића, преузето од Босне и Херцеговине, за кривично дело ратни злочин против цивилног становништва, то је суд, сходно одредби члана 47 став 3 Закона о међународној правој помоћи, нашао да је процесна радња, која је предузета према прописима државе молиље Босне и Херцеговине, изједначена са процесном радњом предузетом према прописима Републике Србије, будући да иста није противна основним начелима домаћег правног поретка и међународним стандардима о заштити људских права и основних слобода, као и да искази ових лица нису једини докази на којима се заснива пресуда, већ их је

суд ценио у контексту осталих изведенних доказа током доказног поступка, као контролне, проверавајући остале изведене доказе.

Сведоци Драган Церовина, Милош Велетић, Милан Лаловић, Гојко Лаловић, Предраг Ђорем, сведок под псеудонимом “Б-5”, као и сведок оштећена под псеудонимом “Б-1”, испитани су на главном претресу, у контрадикторном поступку, када су се изјашњавали да ли остају при раније датим исказима, и којом приликом су сви учесници у поступку имали прилику да их испитују о околностима о којима су се изјашњавали у својим исказима, да им постављају питања, стављају примедбе и предлоге.

Током овог кривичног поступка окр. Далибор Крстовић је негирао кривично дело које му се ставља на терет, наводећи да је само једном био у Основној школи “Миладин Радојевић” у Калиновику и то дан-два после 02.08.1992. године, јер је хтео да се распита да ли има размене за људе из Руђица, с обзиром да је његова родбина остала у том селу. У школу је ушао само у ходник, једно десетак метара, али даље није прилазио. Није прилазио ниједној од жена, нити је иједну од жена том приликом силовао. Сутрадан ујутру пребацили су их на ратиште у Добро Поље, прецизирајући на главном претресу одржаном дана 01.04.2022. године, да је у Добром Пољу био до 20. августа, а да су их 19. пребацили за Миљевину на друго ратиште, те да је удаљеност Калиновика до Доброг Поља 25 километара, а до Миљевине 40 километара. Познато му је презиме сведока под псеудонимом “Б-1”, зна да је презиме из његовог села, односно из окружења где су живеле мусиманске породице, али није сигуран да ли може да је повеже са одређеним ликом, њу није видео приликом одласка у Основну школу “Миладин Радојевић”.

Поштујући право окривљеног на одбрану, у виду предлагања и извођења доказа за које сматра да му иду у корист, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, на претресу одржаном дана 01.12.2023. године, испитао је сведока Ранка Крстовића и сведока Игора Милошевић, а дана 15.12.2023. године сведока Бошка Говедарицу.

Сведок Ранко Крстовић, након предочавања дела исказа сведока Драгана Церовине да му је 2007. године Ранко Крстовић испричао за силовање сведока под псеудонимом “Б-1” од стране окр. Даде Крстовића, навео је да то није тачно и да је за тај случај чуо тек када је почело суђење Далибору Крстовићу.

Сведок Игор Милошевић навео је да је током лета 1992. године, заједно са Далибором Крстовићем био у јединици која је била стационирана у Добром Пољу, где су се налазили до половине августа, након чега је њих 17-18, око 20. августа отишло за Миљевину, удаљено од Калиновика око 40 километара. Наводи да је било скоро немогуће одлазити из Фоче (Миљевина), за шта је била потребна дозвола јер су постојали пунктови. Сведоку је од стране браниоца предочена наредба Команде ОГ Калиновик број 13/20 од 20.08.1992. године, на којој се налази и списак обvezника који су напустили батаљон Трново и отишли у Миљевину, на којем се налази и сведок под бројем 16. као и Далибор Крстовић под бројем 3., а који је потом навео да је податак, који садржи овај доказ, тачан.

Сведок Бошко Говедарица у свом исказу навео је да је 1992. године био начелник Станице јавне безбедности Калиновик, те да је у то време Душко Мандић био припадник резервног састава полиције. Нити у том периоду, нити у било ком другом периоду Душко Мандић, било усмено, било писмено, није му пријавио да је окр. Далибор Крстовић извршио силовање у просторијама ОШ “Миладин Радојевић”. Објаснио је процедуру пријављивања кривичног дела од стране припадника полиције који би о томе обавестили командира полиције, који би прикупио још више података о томе, а онда би обавестио њега као начелника. Наглашава да никада, ни командир ни Душко Мандић њега нису о том случају обавестили, нити је о томе постојала службена белешка. Такође ни од било ког другог лица није имао сазнања да је окр. Далибор Крстовић извршио силовање, истичући да се ради о малом месту у коме би се за то причало, али он никада није чуо да се то десило. У вези могућности слободног проласка и кретања на потезу Фоча – Миљевина – Калиновик, у августу 1992. године, сведок наводи да се није могло слободно пролазити без пратње коју су чинили војска или полиција, те истиче да његова полицијска станица никада није пружала асистенцију окр. Далибору Крстовићу за долазак у просторије ОШ “Миладин Радојевић”.

Ценећи исказе сведока Ранка Крстовића, Игора Милошевића и Бошка Говедарице, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, налази да се њиховим исказима не оповргава тврдња оптужбе, односно исказ оштећене под псеудонимом “Б-1”, који је суд прихватио као доследан, убедљив и поуздан, будући да је врло детаљно описала поступке окр. Далибора Крстовића према њој, као и све околности на основу којих је утврдила његов идентитет, односно да га је препознала, нити се оповргавају искази сведока под псеудонимом “Б-5”, сведока Фадиле Хатић, сведока под псеудонимом “Б-2”, сведока под псеудонимом “Б-3”, сведока под псеудонимом “Б-4” и сведока Хасније Ахатовић, као посредних доказа, а који сведоци су се изјашњавали о својим сазнањима која се односе на окр. Далибора Крстовића и оштећену, а чије исказе је суд користио као контролне у оцени веродостојности осталих изведенih доказа, пре свега исказа сведока оштећене под псеудонимом “Б-1”, као непосредног доказа.

Наиме, у односу на исказ сведока Ранка Крстовића, суд је ценио исказ сведока Драгана Џеровине, који је још приликом првог свог исказа дана 05.10.2007. године навео да су обезбеђење у Основној школи “Миладин Радојевић” вршили полицајци по сменама, да у његовој смени није било улазака разних војника у просторије школе, али да се у другим сменама очигледно то масовно дешавало и да су то сви полицајци знали, а као пример тога навео је силовање сведока оштећене под псеудонимом “Б-1” од стране Даде Крстовића, за које су знали сви полицајци, а о томе му је говорио и Ранко Крстовић када му је једном приликом рекао да су га Крстовићева супруга, тетка и стриц напали како измишља те приче, а да им је он рекао да цео Калиновик зна шта је урадио Дадо Крстовић. При својој тврђњи сведок Драган Џеровина остао је и приликом саслушања дана 30.11.2016. године, као и на главном претресу одржаном дана 23.09.2022. године. Суд исказ сведока Драгана Џеровине прихвати као убедљив и доследан, и којим се поткрепљује исказ сведока оштећене “Б-1”, као и сведока “Б-4” који је обављао у критичном периоду дужност резервног полицајца на обезбеђењу у основној школи у Калиновику, и који се добро сећа да је у просторије школе дошао Дадо Крстовић који је отишao на спрат школе на коме се налазила учioniца у којој су

били смештене жене бошњачке националности и да је тада рекао: “Да видиш шта комшија комшиници може урадити”. Исказ сведока Драгана Церовине, као и исказ сведока “Б-4”, потврђени су исказом сведока “Б-2”, која се налазила заједно са оштећеном у учоници у којој су биле смештене жене, а која је навела да је оштећена том приликом била прозвана да изађе јер је треба Дадо.

Исказ сведока Бошка Говедарице нужно је посматрати у склопу са напред наведеним исказима сведока који непосредно и посредно указују на окр. Далибора Крстовића као извршиоца предметног кривичног дела, а којима се не указује да су нетачни наводи сведока Душка Мандића да је случај силовања сведока под псеудонимом “Б-1” пријавио дежурном у полицијској станици, односно усмено обавестио свог надређеног, јер му је сведок под псеудонимом “Б-1” уплакана испричала да је претходну ноћ силована од стране њеног комшије Далибора Крстовића, кога он тада није познавао, док је оштећену познавао од раније. Сведок је описао како је сазнао за критични догађај, наводећи да му је прво пришла једна непозната госпођа и рекла му да га треба сведок под псеудонимом “Б-1”, да се он попео на спрат школе и у ходнику затекао сведока под псеудонимом “Б-1” која му је испричала да је Далибор Крстовић звани Дадо према њој починио силовање, да је покушао да је смири и рекао јој да ће покушати да је убудуће заштити, те да је случај силовања пријавио дежурном у полицијској станици. Сведоку није познато да ли су у СЈБ Калиновик, у односу на овај догађај, предузете икакве мере према Далибору Крстовићу. С обзиром на наведене доказе, наводи сведока Бошка Говедарице да њему, као начелнику СЈБ Калиновик, Душко Мандић није ни усмено ни писмено пријавио да је Далибор Крстовић извршио силовање у просторијама ОШ “Миладин Радојевић”, према налажењу Апелационог суда у Београду, Одељења за ратне злочине, не указују на неистинитост исказа сведока оштећеног “Б-1” и напред наведених сведока.

Ценећи исказ сведока Игора Милошевића, који је навео да је њих 17-18 припадника јединице, међу којима и окр. Далибор Крстовић, а која је била стационарирана у Добром Пољу, дана 20.08.1992. године било премештено у Миљевину – Фочу, удаљено 40 километара од Калиновика, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, анализирао је писани доказ у виду наредбе Команде ОГ Калиновик Стр.Пов.број 13/20 од 20.08.1992. године. Наиме, у предметној наредби је наведено да се, на основу писменог дописа команданта Трновског батаљона о преласку људства у јединицу Пере Елеза и дојава СЈБ Калиновик о насиљном одвожењу аута из Калиновика, наређује 1. сво људство које се укључило у јединицу Пере Елеза, а из састава је трновског батаљона, привести у Калиновик по приложеном списку, 2. сва возила која су насиљно одвезена вратити у СЈБ Калиновик по приложеном списку, 3. забранити убудуће било којој групи, било какво присвајање мс чији се власници налазе у Калиновику и 4. о предузетим и реализованим мерама писмено известити до 26.08.1992. године до 12,00, а као прилози наредбе наведени су 1. списак лица из трновског батаљона и 2. списак присвојених моторних возила, док се на другој страници налази списак в/о који су напустили батаљон Трново и отишли у Миљевину, и то списак имена и презимена 19 лица међу којима су под бројем 3. Крстовић Далибор и под бројем 16. Милошевић Игор.

Из цитираног писаног доказа утврђује се да је Команда ОГ Калиновик дана 20.08.1992. године, донела наредбу да се војни обvezници, који су напустили батаљон

Трново и отишли у Миљевину, међу којима се налази и окр. Далибор Крстовић, врате у Калиновик најкасније до 26.08.1992. године, чиме се не могу прихватити као несумњиве тврдње одбране да окривљени у време критичног догађаја није ни био у Калиновику, већ удаљен 40 километара, у Миљевини, тј. Фочи, па се тиме не искључује могућност да је окривљени, у периоду након 20. 08. па до 26.08.1992. године, када су најкасније морали да се врате из Миљевине, био у Калиновику. При томе, окр. Далибору Крстовићу стављено је на терет да је кривично дело извршио неутврђеног дана током августа месеца 1992. године, а о околностима које се односе на критични догађај изјашњавали су се, поред сведока-оштећене и сведоци који су у том периоду са њом били затворени у школи, као и сведоци који су се налазили у обезбеђењу школе. Чињеница је да сведок-оштећена "Б-1", као време када је силована од стране окр. Далибора Крстовића, опредељује 23. или 24.08., односно да мисли да је то било око 20. августа или који дан након тога, али посматрано у склопу са исказима сведока и наведеном наредбом Команде ОГ Калиновик, не доводи се у сумњу тврдња оптужбе да је окр. Далибор Крстовић неутврђеног дана током августа месеца 1992. године извршио силовање оштећене са псеудонимом "Б-1". Наиме, а с обзиром да је оштећена у критичном периоду била изложена изузетно стресним догађајима, у оквиру своје породице, јер је, пре него што је затворена у школи заједно са две своје малолетне ћерке, био одведен и њен супруг, сасвим је животно и логично да се не сећа тачног датума у августу 1992. године, када је окривљени предузeo радњу извршења кривичног дела према њој, нити је то од утицаја на веродостојност њеног исказа. Осим тога, окр. Далибор Крстовић износио је своју одбрану у претходном поступку дана 24.03.2016. године и на главном претресу пред првостепеним судом дана 13.01.2020. године, када није наводио где се налазио после 20. августа 1992. године, а тек на главном претресу одржаном дана 01.04.2022. године, навео је да су их 19. августа пребрачили за Миљевину, удаљено 40 километара од Калиновика, чиме је, према налажењу већа овог суда, настојао да своју одбрану уподоби писаном доказу, односно наредби Команде ОГ Калиновик Стр.Пов.бр.13/20 од 20.08.1992. године, на основу које је одбрана конципирала свој став да се окривљени, са својом јединицом почев од 20. августа 1992. године, налазио више од 40 километара даље, у борбама у Миљевини, односно да окривљени у време извршења кривичног дела уопште није био у Калиновику.

Бранилац окр. Далибора Крстовића, у изјављеној жалби истиче, при оспоравању веродостојности исказа сведока-оштећене под псеудонимом "Б-1", поред датума критичног догађаја, о којем се сведок-оштећена изјашњавала, те позивања на наредбу ОГ Калиновик од 20. августа 1992. године, и њен навод да за силовање није никоме рекла по повратку у ученицу. Међутим, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, налази да ова околност није од одлучујућег значаја за оцену веродостојности исказа сведока-оштећене и утврђивање постојања кривичне одговорности окривљеног, при чему су сведоци који су били присутни када је оштећена изведена из ученице и који су били са њеном малолетном децом док је она била одсутна, и на основу самог изгледа и држања оштећене по повратку у ученицу, могли закључити који је био разлог њеног извођења и шта јој се том приликом десило.

Према оцени Апелационог суда у Београду, Одељење за ратне злочине, током овог кривичног поступка, у односу на чињеницу силовања оштећене-сведока са псеудонимом "Б-1", од стране окр. Далибора Крстовића, у Основној школи "Миладин Радојевић", у Калиновику, неутврђеног дана током августа месеца 1992. године,

изведени су докази који задовољавају стандард доказивања ван разумне сумње, односно постојања низа неспорних чињеница које поткрепљују тврђњу оптужбе.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, налази да радња силовања, коју је окр. Далибор Крстовић предузео, чини повреду телесног интегритета и озбиљну повреду личног достојанства, те окрутно поступање, па тиме тешку повреду IV Женевске конвенције, односно њеног члана 3 став 1 тачка а) и ц) и члана 27 став 2, као и Допунског протокола II тј. њеног члана 4 став 1 и став 2 тачка а) и е).

На основу напред утврђеног чињеничног стања, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, утврдио је да се у радњама окр. Далибара Крстовића стичу сва битна обележја кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ.

Међутим, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, налази да се основано указује изјављеном жалбом браниоца окр. Далибора Крстовића, да је првостепени суд прекорачио оптужбу тиме што је у изреку пресуде унео радње које нису описане у оптужници Кто.бр.2/19 од 26.09.2019. године, и то да је окривљени извршио силовање “стављањем свог полног органа у полни орган, у уста и анални отвор оштећене”, те навођењем радњи које је окривљени предузео након што је НН припадник силовао оштећену, односно “након чега је окривљени ушао у ту учионицу и обратио се оштећеној претећи да не сме никоме да каже за то, јер ће прво страдати њена деца, а затим и она”, чиме је окривљени сжалбеном пресудом оглашен кривим за већу криминалну делатност од оне за коју је оптужен.

Наиме, претходном пресудом Вишег суда у Београду, Одељења за ратне злочине К-По2 бр.3/19 од 13.05.2021. године, окр. Далибор Крстовић оглашен је кривим због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ и осуђен на казну затвора у трајању од 9 (девет) година, против које је само бранилац окривљеног изјавио жалбу, која је усвојена, те је ова пресуда укинута, између осталог због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 9 ЗКП, односно из разлога што је првостепени суд прекорачио оптужбу уношењем у изреку пресуде радње које нису описане у оптужници, па је предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење. У поновном поступку Тужилаштво за ратне злочине, својим актом Кто.бр.2/19 од 15.11.2022. године, изменило је оптужнициу наводећи у њеном диспозитиву управо радње које је првостепени суд унео у изреку своје пресуде К-По2 бр.3/19 од 13.05.2021. године. Односно, тужилаштво врши измену оптужног акта, тако што суду подноси измену оптужници којом су радње окривљеног Далибора Крстовића изменењене на начин како је претходно првостепени суд учинио ранијом, укинутом првостепеном пресудом, стављајући окривљеном на терет већу криминалну количину од првобитне, а да притом тужилаштво против те претходно укинуте првостепене пресуде, није изјавило жалбу. Првостепени суд је овако измену оптужници прихватио, те је поновљеном првостепеном пресудом поново у изреку унео измене као и у претходној пресуди, иако није могао да прихвати да поступа по измененој оптужници, већ је био у обавези да поступа по првобитној верзији оптужнице и да одлучује о радњама које су окривљеном стављене на терет том оптужницом.

Наиме, забрана преиначења на штету оптуженог, прописана је у члану 453 Законика о кривичном поступку, а према наведеном члану ако је изјављена жалба само у корист оптуженог, пресуда се не сме изменити на његову штету у погледу правне квалификације кривичног дела и кривичне санкције (ово начело назива се забрана *reformatio in peius*). У поступку по правном леку, а поводом правног лека уложеног у корист окривљеног, забрана *reformatio in peius* важи и за чињенично стање.

Одлучујући по други пут по жалби брачноса окр. Далибара Крстовића, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, прихвата жалбене наводе да је побијаном пресудом повређено начело забране преиначења на штету окривљеног, па како је у овом кривичном поступку првостепена пресуда већ била укидана, то је овај суд морао да одлучи својом пресудом, те је након одржаног претреса, поступајући по оптужници Тужилаштва за ратне злочине Кто.бр.2/19 од 26.09.2019. године, донео одлуку.

Оцењујући психички однос учиниоца према кривичном делу, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, утврдио је да је окривљени поступао са директним умишљајем, односно да је радњу предузео свестан, како својих поступака у односу на оштећену, тако и њихових последица, те да је хтео извршење кривичног дела, као и наступеле последице, односно да је окр. Далибор Крстовић био свестан да за време унутрашњег оружаног сукоба, применом претње врши силовање цивила женске особе бошњачке националности.

Урачунљивост окривљеног, у време извршења дела, током овог кривичног поступка, није доведена у сумњу, па је Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, окр. Далибара Крстовића за извршено кривично дело огласио кривим.

Полазећи од опште сврхе изрицања кривичних санкција из члана 5 КЗ СРЈ, те сврхе кажњавања из члана 33 КЗ СРЈ, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, ценио је све околности предвиђене одредбом члана 41 КЗ СРЈ, које утичу на одлуку о кривичној санкцији. Од олакшавајућих околности на страни окр. Далибара Крстовића, суд је ценио чињеницу да је породичан човек, отац двоје малолетне деце, да раније није осуђиван, да је приликом предузимања радњи извршења за које је оглашен кривим, био млад човек, од свега 20 година, док је као отежавајуће околности ценио исказану упорност током принуде на обљубу оштећене, као и јачину угрожавања оштећене конкретном приликом. Ценећи све наведене околности, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, окр. Далибара Крстовића је осудио на казну затвора у трајању од 5 (пет) година, налазећи да је овако изречена казна сразмерна тежини извршеног кривичног дела и степену кривичне одговорности окривљеног, те да се истом може остварити сврха кажњавања из члана 33 КЗ СРЈ.

Применом одредбе члана 264 став 1 у вези члана 261 ЗКП, окривљени је обавезан да накнади трошкове кривичног поступка, о чијој висини ће првостепени суд одлучити накнадно, посебним решењем.

На основу одредбе члана 258 став 4 ЗКП, оштећена је, ради остваривања имовинскоправног захтева, упућена на парницу, с обзиром да подаци из кривичног поступка не пружају поуздан основ ни за потпуно, ни за делимично пресуђење, а такво

утврђивање имовинскоправног захтева довело би до непотребног одуговлачења кривичног поступка.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, одбио је доказне предлоге брачноца окр. Далибара Крстовића, адв. Јована Вукчевића, изнете на претресу пред другостепеним судом, да се у својству сведока испитају Ненад Драшковић и Ненад Поповић, с обзиром да овај суд налази да су предложени докази, при овако детаљно утврђеном чињеничном стању, сувишни, те да су одлучне чињенице довољно разјашњене. Бранилац окривљеног је на главном претресу повукао предлог да се у својству сведока испитају Синиша Крстовић, Зоран Ђелица и Младен Кнежевић. Такође, суд је одбио предлог брачноца окривљеног, да се из списка предмета издвоје записници о испитивању сведока, о чему је напред већ речено.

Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, приликом доношења одлуке имао је у виду и остале доказе који су изведені током овог кривичног поступка, али је нашао да су исти без утицаја на другачију одлуку у овој кривично правној ствари, па их није посебно образлагао.

С обзиром да је Апелациони суд у Београду, делимичним усвајањем жалбе брачноца окр. Далибара Крстовића, адв. Јована Вукчевића, преиначио првостепену пресуду, изостављајући део радњи за које је првостепеном пресудом оглашен кривим и изричујући блажу кривичну санкцију, то је жалба брачноца окр. Далибара Крстовића, адв. Јована Вукчевића, у преосталом делу, одбијена као неоснована.

Из свих изнетих разлога, применом одредбе члана 449 ЗКП, Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, на основу одредбе члана 459 став 1 ЗКП, донео је одлуку као у изреци пресуде.

**Записничар
Оливера Мандић Јоксић,с.р.**

**Председник већа-судија
Растко Поповић,с.р.**

